

פרופ' רות גבזון

(תש"ה-תש"ף)

רות גבזון למדה משפטים באוניברסיטה העברית בירושלים, ושם קיבלה את התואר מוסמך למשפטים בהצטיינות יתרה. בתקופת לימודיה הייתה גבזון חברת מערכת כתב העת "משפטים", שהחל אז לצאת לאור והפך לביטאון המרכזי של הפקולטה למשפטים בירושלים. עוד בהיותה תלמידה, בשנת 1968, פרסמה בביטאון זה רשימה שכותרתה "עבירה שיש עמה קלון כפסול לכהונה ציבורית", המקשרת בין מוסר למשפט. סוגיה זו הוסיפה להעסיק אותה במסגרת תחום ההתמחות המרכזי שלה – פילוסופיה של המשפט. עבודת הדוקטור שלה בנושא הפרטיות עסקה בתחום נוסף שבו התמחתה – זכויות אדם. העבודה נכתבה באוניברסיטת אוקספורד בהדרכת פרופ' הרברט הארט (H. L. A. Hart), מגדולי הפילוסופים של המשפט.

גבזון הצטרפה לסגל הפקולטה למשפטים של האוניברסיטה העברית בירושלים ובלטה בגישתה המקורית, בכושר הניתוח שלה וביכולתה המיוחדת להציג בבהירות, במקורות ובדרך מרתקת סוגיות סבוכות ומורכבות. היא נעשתה דמות מרכזית בתחומי התמחותה, ובשלב מוקדם יחסית של הקריירה האקדמית שלה הוזמנה כפרופסור אורח לפקולטה למשפטים של אוניברסיטת ייל בארצות הברית. בשנת 1980 פרסמה בביטאון המשפטי של ייל את מאמרה על הפרטיות וגבולות המשפט ("Privacy and the Limits of the Law"), המשלב את זכויות האדם עם הפילוסופיה של המשפט. המאמר זכה לפרסום ולהוקרה והפך למאמר מפתח בסוגיית הפרטיות ולאחד המאמרים המוכרים ביותר בנושא זה.

בתחום זכויות האדם עברה גבזון לחיי המעשה והחלה לפעול באגודה לזכויות האזרח. באותן שנים, שנות השמונים של המאה העשרים, עמד בראש האגודה שופט בית המשפט העליון בדימוס חיים כהן. השופט כהן ראה בגבזון את ממשיכתו, והיא אכן התמנתה נשיאת האגודה אחריו וכיהנה בשנים 1996–1999. באוניברסיטה העברית בירושלים היא הופקדה על הקתדרה לזכויות אדם, שנקראה על שמו של השופט כהן.

בדומה לכל נושא אחר שעסקה בו, גם בנושא זה הוכיחה גבזון גישה מקורית שאינה דבקה במוסכמות, המתמודדת עם הדילמה בין העמדה המצדדת בזכויות אדם אוניברסליות, האמורות להיות מוקנות לכל בני האדם ללא קשר לדת או לאום, ובין העמדה שיש למדינת הלאום זכות להעניק, בתחומים מסוימים לפחות, עדיפות לאזרחיה. בישראל הצטרפה לזה סוגיית זכותה של המדינה להגנה עצמית על רקע המאבק של ערביי האזור נגד הציונות (שהפך למאבק הישראלי-פלסטיני) והשלכותיה של סוגיה זו על זכויות האדם. פעילותה של גבזון בתחומים אלה התבססה על ניתוח עיוני מעמיק, שאליו נלוותה אמונתה האישית בציונות ובזכות העם היהודי למולדת משלו.

התנגשות ערכים אחרת שהעסיקה אותה, והייתה קשורה אף היא להשקפתה הציונית-חילונית, נגעה ליחסי דת ומדינה בישראל. גם כאן התרחקה גביזון מקיצוניות, התייחסה בכבוד ובהבנה לדעות ולאמונות שחלקה עליהן וחיפשה את הדרך לחיים משותפים.

גביזון הייתה מהראשונים שהתנגדו לאקטיביזם השיפוטי המופרז. היא הבחינה בין אמונתם של שופטים ומשפטנים בדבר הרצוי בעיניהם לבין תחומים ערכיים האמורים להימצא מחוץ לתחום המשפט ואשר מקומם הנאות הוא בהליך הדמוקרטי ובמישור הפוליטי. עמדותיה בנושאים אלה היו שנויות במחלוקת, אולם בהדרגה הלכה וגברה התמיכה בהן הן בקרב משפטנים והן בציבור הרחב.

בשנת 2005 העלתה שרת המשפטים דאז ציפי לבני את מועמדותה של גביזון לבית המשפט העליון. אולם עמדותיה, החולקות על המגמה השלטת באותה עת בבית המשפט, עוררו התנגדות למינויה, ולמרבה הצער הוא לא יצא לפועל. זו הייתה אבדה לעולם המשפט ופגיעה באפשרות ליתר גיוון בפסיקה.

הוויכוח על גישתה של גביזון לא מנע הכרה בתרומתה הרבה למחקר. גביזון, חברת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים משנת 2015, זכתה בשורה של פרסים, ובהם פרס ישראל ופרס א.מ.ת.

רות גביזון הייתה דמות ייחודית באקדמיה ובציבוריות הישראלית. קולה היה קול ייחודי, המבוסס על השקפת עולם ליברלית, ציונית, שכיום לא נמצא לו תחליף.

כתב: חבר האקדמיה פרופ' דניאל פרידמן